

Прегледни рад

УДК: 355.133(497.1)"1990/1995"

<https://doi.org/10.5281/zenodo.76430340>

Примљено: 12. јул 2022.

Ревизија: 24. август 2022.

Прихваћено: 29. август 2022.

Александра А. СТОЈАНОВИЋ*

Министарство одбране Републике Србије,
Војно правобранилаштво, Одељење у Нишу

ДИСЦИПЛИНСКА ОДГОВОРНОСТ У ОРУЖАНИМ СНАГАМА БИВШЕ СФРЈ

Сажетак

Оружане снаге представљају интегрисани део сваке државе и демократског друштва, те извршавајући задатаке одбране и националне безбедности, својом службом и одговорношћу, имају основну улогу у очувању сигурности грађана једне земље, омогућавајући им остваривање основних права и слобода, гарантованих уставом. Квалитетно функционисање оружаних снага представља општи интерес друштва у очувању безбедности. Оружане снаге ефикасно и квалитетно функционишу ако њихови припадници обављају задатке и обавезе на прописани начин, због чега свесно и потпуно испуњавање обавеза представља специфичну одговорност припадника оружаних снага према позиву, задацима и операцијама које обављају. С циљем добијања одговора на питање, на ком је степену уређености актуелни систем дисциплинске одговорности у оружаним снагама Републике Србије, које су његове добре стране, а посебно слабости, применом историјског, компаративног и догматског метода, као и метода анализе садржаја, истражила сам и у раду презентовала позитивно-правна решења у овој области у домаћем и у упоредном законодавству

---

* E-mail: alexa15309@gmail.com

бивших република СФРЈ. Имајући у виду вишедеценијско функционисање у саставу заједничке федерације, практично је било неизбежно преношење одређених законодавних решења и након њене разградње, уз значајне промене сходно новим облицима организовања и друштва и оружаних снага, са мањом или већом ефикасношћу, што оставља простор за даље унапређење система дисциплинске одговорности.

Кључне речи: војна дисциплина, дисциплински прекршај, дисциплинске санкције, ЈНА

УВОД

Војна служба се кроз историју мењала, али се увек прилагођавала потребама и организацији саме државе и војске. У периоду када у Србији долази до усвајања „Закона воени“ 1839. године, на простору Европе постојала су само два закона који су регулисали правила у оквиру војно кривичног права („Виртембершки закон“ из 1818. године и „Хановерски закон“ из 1820. године). Први војно судски закон у Србији донет је 1864. године, када је дошло до значајне реформе војске и државне управе. Године 1875. кнез Милан доноси Уредбу о војној дисциплини у стајаћој и народној војци, којом се по први пут дефинише војна дисциплина, као врлина коју војник постиже познавањем и „усрдним вршењем свију војничких прописа и наређења“, као и дисциплинска одговорност припадника војске. Дисциплински суд је постојао у Београду, при министарству војном, чинило га је пет виших официра које је постављао кнез на предлог министра војног, при чему су суђења била тајна, а оптужени пред дисциплинским судом, није могао имати браниоца. Законом о војном дисциплинском суду из 1899. године, замењена је наведена Уредба о војној дисциплини, док је 1901. године донет Закон о устројству војних судова.

Након Првог светског рата, долази до формирања војних судова у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца. Војни судови се организују у складу са Законом о устројству војних судова Краљевине Србије из 1901. године, с обзиром да се организују по армијским областима Краљевине, након чега је донета и

Уредба о војној дисциплини.

У периоду након Другог светског рата, долази до образовања војних судова на нивоу корпуса и корпусних војних области, док је Вишем војном суду, знатно проширена надлежност. Уредба о војним судовима из 1944. године, прописала је постављање војних истражитеља (тзв. иследника), при сваком судском већу, из чега ће настати војно-тужилачке организације. Донети су бројни прописи, уредбе, закони и други правни акти којима су дефинисана и регулисана правила функционисања, организовања и образовања војске и војне дисциплине. Истиче се Уредба о војној дисциплини у југословенској армији и морнарици, која је усвојена 15. децембра 1946. године, у оквиру које су скоро једнако санкционисане и лакше и теже повреде војне дисциплине (Stojković, 1978, р. 27). Према члану 1. наведене уредбе, дисциплина у војсци дефинише се као „потпуно и тачно испуњавање службеног реда и прописа одређених законима, као и правилима, уредбама и наредбама, Врховног команданта и Министра народне одбране Федеративне Народне Републике Југославије“.

У периоду од 1956. до 1964. године, за правно регулисање војне дисциплине били су значајни Закон о Југословенској народној армији и подзаконски акти и прописи. Дисциплинска одговорност била је одређена Законом о ЈНА, затим Правилником о војној дисциплини, Правилником о војним дисциплинским судовима, Наредбом о оснивању и надлежности војних дисциплинских судова и Наредбом о надлежности старешина за доношење решења о стављању под војни дисциплински суд (Закон о ЈНА).

У периоду од 1964. па све до 1974. године, битније и детаљније се одређује дисциплинска одговорност у оквиру војске Југославије, и то: Законом о Југословенској народној армији донетим 1964. године и Законом о служби у оружаним снагама, којим се даље развијају и надограђују битна питања и одредбе војне дисциплинске одговорности у Оружаним снагама СФРЈ (Stojković, 1978, рр. 76–77). Законом о ЈНА посвећена је велика пажња

дефинисању и регулисању правила и норми дисциплинске одговорности оружаних снага, знатно квалитетније и детаљније него што је то чињено у претходним законима. Донетим Правилном о војној дисциплини, дефиниција се проширује, те војна дисциплина представља „безусловно, тачно, потпуно и благовремено извршавање војних дужности од стране војних лица, као и потпуно придржавање реда установљеног законима и другим прописима“.

Период који је уследио, све до 1985. године, обележило је доношење Закона о служби у оружаним снагама у оквиру кога је дефинисана одговорност војних лица која ступају у службу. Донет је и Правилник о војној дисциплини, којим је она одређена као:

у оружаним снагама, сагласно закону и правилима службе тачно, потпуно и правовремено извршавање војних и других дужности и другим прописима и наређењима надлежних старешина; поштовање реда и правила понашања утврђених законом и другим прописима о војној служби и ван службе и моралних норми социјалистичког друштва.

Ступањем на снагу Закона о изменама и допунама Закона о служби у оружаним снагама, јавила се истовремено и потреба за доношењем новог Правилника о војној дисциплини 1980. године, којим је одређена обавеза старешине војне јединице, која обухвата

учвршћења војне дисциплине и развијања свести о њеној неопходности у војним јединицама и војним установама, предузимају се и спроводе васпитне, идејно-политичке и друге мере и редовно се разматрају стање војне дисциплине, дисциплинске повреде и политика у справљању дисциплинске одговорности и предузимању одговарајуће мере за спречавање и справљање повреда војне дисциплине.

Године 1985. донет је Закон о служби у оружаним снагама, који регулише војну дисциплинску одговорност. Ипак, у највећем делу закона, задржане су одредбе ранијих прописа за дисциплинске грешке и дисциплинске преступе,

као и за дисциплинске мере и дисциплинске казне, како је то било прописано Законом о служби у оружаним снагама из 1974. године, а такође у највећем делу су задржана и ранија решења о надлежности и поступку за расправљање дисциплинске одговорности.

ТЕОРИЈСКА РАЗМАТРАЊА ДИСЦИПЛИНСКЕ ОДГОВОРНОСТИ

Одговорност представља један од основних принципа и вредности на којима се темељи људско друштво. Она се базира на обавези појединца да извршава одређену обавезу која му је дата, при чему је неопходно да исти поседује свест о личним правима и обавезама, што је основни правни акт стварања одговорности. Када се говори о одговорности државних службеника, она може бити правна и ванправна одговорност. У оквиру ванправне одговорности, она се даље може поделити на моралну и политичку одговорност државних службеника (Роровић, 2014, р. 295).¹ Надаље, правна одговорност односи се на постојање правног деликта. Правни деликт јавља се у случајевима да је дошло до кршења одређених правних норми или правила.² У оквиру правне одговорности разликују се дисциплинска, материјална, кривична, одговорност за привредне преступе и прекршајна одговорност.

Као сложена и универзална друштвена појава, одговорност представља велики изазов код припадника војске, јер се ради о специфичној одговорности, која је условљена наменом оружаних снага. Због тога, све државе, па тако и бивше републике СФРЈ, прописују стандарде понашања који обухватају

¹ Морална одговорност односи се на извршење моралног деликта, не само пред другима, већ и пред самим собом. Испољава се у осећању обавезе да се поступи у складу са моралним начелима и етичким нормама; Политичка одговорност налази се између моралне и правне одговорности јер садржи елементе и једне и друге. Односи се на одговорност политичких функционере и других лица на власти у вршењу службене дужности.

² До непоштовања правне норме и настанка правног деликта долази онда када се не поступи у складу са заповести, тачније у оним случајевима када се поступа супротно забрани која је одређена диспозицијом конкретне правне норме. Упрошћено, правни деликт представља понашање појединца које је противправно и друштвено штетно.

наређења, одлуке и налоге које је потребно извршити без поговора, потпуно и тачно, на тачном месту и у тачно време, на најбољи могући начин. Изузетак од овог правила јесу ситуације у којима би такво наређење представљало кривично дело, а уколико се одступи од дефинисаних стандарда и одбије извршење наређења, за последицу доводи до одговорности, јер поступање није усклађено са законом, правилима, друштвеним захтевима и потребама.

Војна дисциплина, као специфична одговорност војних службеника, била је предмет истраживања бројних теоретичара, али и војсковођа, јер без њеног постојања, како се сматра, не постоји јака и ефикасна војска и армија (Наговић, 1964, р. 25). Војна дисциплина може се дефинисати као ред и послушност војних службеника у оквиру команде. Она представља стање обуке, којом се доприноси формирању уредног понашања војника у оквиру војске. Овакво стање обуке, потребно је постићи на високом нивоу у оквиру услова мира, како би сама војска била припремљена за непредвиђене ситуације у условима рата. У ранијим документима, наилази се на дефинисање појма војне дисциплине као умне, менталне и физичке припремљености војника и других војних службеника за њихово опредељење (Magdalenić, 1895, р. 677). То значи да се од војника, који се обавезао на дужност у оквиру војне службе, очекује висок ниво самодисциплине – да буде ментално, психички и физички стабилан и оспособљен да са успехом савлада сваку предвиђену и непредвиђену ситуацију у којој се може наћи обављајући своје војне дужности. Литература са почетка XX века дефинише војну дисциплину на сличан начин, указујући на то да представља душевну и физичку оспособљеност војника „за корисну и истрајну радљивост, у извесном, тачно и јасно одређеном правцу и за известан, тачно и јасно одређени циљ“ (Pavlović, 1903, р. 5). Под војном дисциплином сматра се психофизичко стање војних службеника у оквиру кога свако од њих обавља дужности на свом месту, без поговора, у тачно одређено време, извршавајући свој посао, функцију и дужност (Ђukić, 1934, р. 4).

Дефиниције војне дисциплине указују на то да је дужност војника да прихвати одговорност, норме и правила понашања у организацији каква је војска. Војна дисциплина захтева од припадника војске да имају снажан осећај за одговорност приликом обављања дужности и обавеза, те да исте врше на најбољи могући начин. Да би се могла изградити војна дисциплина у самој организацији војске, потребан је одрживи, континуиран и плански процес који ће бити осмишљен на начин да различите појединце и њихове личности припреми и повеже у јединствену групу, која ће својим деловањем бити усмерена према истом заједничком циљу.

Дисциплинска одговорност у оквиру војске представља се као „безусловно, тачно и правовремено извршавање свих војних прописа и обавеза“ (Војна енциклопедија, 1972, р. 450). Војна дисциплина одређена је захтевима борбене ефикасности војске и захтевима послушности војске (Јовановић et al., 1979, р. 386). Када се ради о борбеној ефикасности, она подразумева поштовање ауторитета у оквиру војне службе, односно на беспоговорно вршење војних дужности према одређеним правилима. Овако дефинисано правило није се мењало током целокупне историје војске, без обзира на друштво у коме је војска формирана, као и на саме војне организације.

У оквиру саме правне теорије, војна дисциплина означава скуп обавезних правила понашања којих се морају придржавати војна лица, при чему су та иста правила утврђена у сврху извршавања задатака и операција војске, како у условима мира, тако и у условима рата. Посматрајући у ширем смислу, војна дисциплина може се представити као свеукупно одређење правних дужности и обавеза које носе војна лица обављајући службу, као и у вези са самом службом. У ужем смислу, војна дисциплина представља дужност подређених и надређених са аспекта војне субординације и односа у оквиру службе.

Кроз историју, показало се да недисциплинована војска није поуздана у рату, те да сама војна дисциплина представља неопходан услов за постизање

војних успеха. Може се закључити да војне јединице које немају јасно и добро устаљену војну дисциплину тешко извршавају своје дужности и обавезе, те да је њихова ефикасност у обављању задатака изразито смањена. То значи да војска, као специфична врста организације, има посебно изражену потребу за поштовањем дисциплине.

ДИСЦИПЛИНСКА ОДГОВОРНОСТ У ОРУЖАНИМ СНАГАМА БИВШИХ РЕПУБЛИКА СФРЈ

У циљу извођења валидних закључака у вези са предметом овог истраживања, неопходно је извршити упоредна разматрања важећих законских решења у погледу дефинисања војне дисциплине, дисциплинске одговорности, повреда војне дисциплине, дисциплинских мера и санкција и дисциплинског поступка, у оружаним снагама бивших република СФРЈ (Република Србија, Република Црна Гора, Република Хрватска, Република Босна и Херцеговина, Република Словенија и Република Северна Македонија).

Војна дисциплина

У Републици Србији, војна дисциплина је прописана Правилном о војној дисциплини (2016), где се наводи да је војна дисциплина тачно, потпуно и правовремено извршавање војних дужности и других дужности у Војсци Србије, сагласно закону, правилима службе, другим прописима и наређењима надлежних старешина, поштовање у војној служби и ван службе реда и правила понашања утврђених законом и другим прописима и поштовање моралних норми друштва.

Закон о војсци Црне Горе (2017), под војном дисциплином подразумева потпуно и благовремено извршавање војних и других дужности у Војсци, у складу са овим законом, другим прописима и Кодексом, док је повреда војне дисциплине свако понашање супротно наведеном.

У Републици Хрватској, Закон о служби у оружаним снагама Републике

Хрватске посебно прописује начело законитости, према коме се војно лице не може сматрати дисциплински одговорним за дело које, пре него што је учињено, законом није било одређено као кршење војне дисциплине, нити му се може изрећи дисциплинска санкција која није била законом предвиђена као дисциплинска мера, односно дисциплинска казна, пре него што је дело учињено.

Законом о служби у оружаним снагама Босне и Херцеговине (2005), одређено је да је војна дисциплина тачно, потпуно и правовремено вршење војне службе, односно обавеза и задатака војних лица прописаних овим Законом и другим прописима, наређењима надлежних лица, те поштовање правила и принципа понашања у војној служби и ван ње. Повреда војне дисциплине је свако понашање супротно наведеном, при чему за њену повреду војна лица подлежу дисциплинској одговорности.

У Републици Словенији, Закон о служби словеначке војске (2007), утврђујући принципе служења војног рока прописује поштовање војне дисциплине, тако да припадник обавља војну службу безусловно, тачно, правилно и на време, у складу са прописима, правилима службе и актима руководства и командовања. Даље је прописано да подређени не расправља о одлукама својих претпостављених, осим када је на то позван или ако је то у складу са правилима службе. Законом о одбрани (1994) је прописано да војна лица подлежу дисциплинској одговорности у случају да врше повреду војне дисциплине.

Законом о служби у Војсци Републике Северне Македонија (2010), није изричито одређен појам војне дисциплине, већ је у оквиру дисциплинске одговорности прописано да је војни и цивилни персонал одговоран за вршење службених задатака.

Врсте повреда војне дисциплине

Закон о Војсци Србије, прописује дисциплинску одговорност припадника

Војске Србије за повреде дужности из службе, које могу бити лакше, и тада се ради о дисциплинским грешкама, односно теже, које се квалификују као дисциплински преступи. У случају дисциплинских грешака, дисциплински поступак се води применом одредби закона којим се уређује општи управни поступак. Приликом утврђивања дисциплинске одговорности припадника Војске Србије у поступцима у којима се утврђује дисциплинска одговорност за извршене дисциплинске преступе, примењују се начела, односно правила кривичног права. Наведени закон, дисциплинске грешке наводи таксативно, а неке од њих су: учестало закашњавање или ранији одлазак с дужности или из службе; неоправдан изостанак с дужности или из службе један радни дан; долазак на дужност у стању алкохолисаности или довођење себе у току дужности у стање алкохолисаности; неблаговремено, непотпуно или немарно извршавање наређења, одлуке или налога претпостављеног. Дисциплински преступи су одређени наведеним законом на исти начин, а између осталог то су: одбијање извршења наређења, односно налога претпостављеног, изузев наређења, односно налога чијим би се извршењем учинило кривично дело; поступање којим се вређа достојанство подређених, нарочито с обзиром на пол, верско убеђење или националну припадност или кршење права која им по закону припадају; неоправдан изостанак с дужности или из службе најмање два радна дана узастопно или три радна дана са прекидима у периоду од 12 месеци; рад уз накнаду или награду ван јединице, односно установе или самостално обављање професионалне делатности противно условима одређеним законом; непоступање по захтеву војног дисциплинског тужиоца или војног дисциплинског суда. Према одредбама Правила о војној дисциплини, повреде војне дисциплине јесу оне повреде дужности које припадник Војске Србије почини у вршењу службе, као и свако поступање припадника Војске Србије ван службе које је противно прописима, Кодексу части припадника Војске Србије и добрим обичајима, а којима се наноси штета угледу припадника Војске Србије, при чему повреде војне дисциплине могу бити лакше и теже – лакше повреде

војне дисциплине су дисциплинске грешке, а теже повреде су дисциплински преступи.

Према Закону о Војсци Црне Горе, лице у служби у Војсци које у вршењу службе или у вези са вршењем службе повреди војну дисциплину такође одговара за дисциплинску грешку или дисциплински преступ, при чему је дисциплинска грешка лакша повреда војне дисциплине, а дисциплински преступ је тежа повреда. Дисциплинске грешке су таксативно набројане наведеним законом, а неке од њих су: неоправдани изостанак са службе или од дужности у трајању од једног дана у току једне календарске године; неуредан лични изглед; неуљудан однос у комуникацији са потчињенима и претпостављенима, и др. Неки од прописаних дисциплинских преступа су: неоправдани изостанак са службе или с дужности у Војсци у трајању дужем од једног дана у току једне календарске године; свако понашање којим се вређа достојанство лица у служби у Војсци, а нарочито сексуално злостављање или узнемиравање или понашање које је дискриминаторно по основу пола, расе, боје коже, вероисповести или националности или другог личног својства, непоштовање државних симбола, као и сукоб интереса.

Према Закону о служби у оружаним снагама Републике Хрватске, кршење војне дисциплине може бити лакше и теже, при чему лакше кршење војне дисциплине представља дисциплинску грешку, а теже дисциплински преступ. Дисциплинске грешке су таксативно набројане наведеним законом, а неке од њих су: учестало кашњење на посао или дужност или ранији одлазак са дужности или посла; кршење прописа о ношењу војне униформе, војном изгледу и личној хигијени, док су дисциплински преступи таксативно набројани, а између осталог то су: долазак на посао или дужност под дејством алкохола или дрога; да је под дејством алкохола (опијања) или дроге у служби, на дужности или на јавном месту; тражење и узимање кредита од већег броја припадника ВС или запослених у Министарству одбране; непоступање по захтеву за исељење из службеног стана Министарства

одбране; необавештавање надлежног лица о настанку разлога за престанак службе по сили закона; спавање за време службе или дужности.

Према Закону о служби у оружаним снагама Босне и Херцеговине, повреда војне дисциплине може бити лакша и тежа, при чему је, као и у претходно наведеним случајевима, лакша повреда војне дисциплине – дисциплинска грешка, док је тежа повреда војне дисциплине – дисциплински преступ. Дисциплинске грешке су нормиране као у законима претходно наведених република на сличан начин, а неке од њих су: често кашњење на посао или дужност или превремени одлазак са посла или дужности; груб однос према сарадницима, подређенима и претпостављенима; конзумирање алкохола на послу или у току обављања послова; спавање на дужности, док су неки од прописаних дисциплинских преступа: самовољно напуштање формације или установе; опијеност или стање под утицајем алкохола, наркотика или опијата приликом доласка на службу или дужност или за време службе или обављања дужности; злоупотреба боловања; понављање дисциплинских грешака, чињењем најмање две дисциплинске грешке у једној календарској години. Једна од специфичности наведеног закона, огледа се у изричитом законском регулисању облика виности за повреду војне дисциплине, тако што је прописано да за повреду војне дисциплине одговарају професионална војна лица, лица у резервном саставу и кадети у војној школи, ако су у току обављања службе или ван ње војну дисциплину повредили с умишљајем или из нехата, као и да кандидати на основној обуци, у току трајања уговора о основној обуци, за време боравка у центрима за обуку Оружаних снага и ван њих, одговарају за лакшу повреду војне дисциплине учињену с умишљајем или из нехата, при чему се за тежу повреду војне дисциплине, за време боравка у центрима за обуку Оружаних снага и ван њих, с кандидатом на основној обуци раскида уговор о основној обуци.

У Републици Словенији, Законом о одбрани нормиране су лакше и теже повреде војне дисциплине, с тим што групу лакших повреда војне дисциплине

чине оне које услед вршења дужности не изазивају веће штетне последице, као што су: повреде везане за неправилно ношење униформе, несавесно поступање према војној имовини и подацима, док су неке од прописаних тешких повреда: неовлашћено напуштање или неблаговремени повратак у седиште, јединицу или установу дуже од осам сати; одбијање тестирања или стручног прегледа, којим се утврђује присуство алкохола или психоактивних супстанци, чијом употребом се умањује радна или војна способност за вршење службених дужности; противзаконито отуђење поверљивих информација или несавесно поступање са поверљивим информацијама које изазива веће штетне последице; обављање послова у привредним друштвима или обављање истих или сличних послова у другом органу или организацији без писмене дозволе министра, осим послова за које није потребна дозвола по овом закону; више од три понављања лакших повреда војне дисциплине у периоду од две године. Једна од специфичности поменутог закона јесте и то што се све повреде прописане за државне службенике сматрају и повредама војне дисциплине за војна лица и припаднике сталне формације.

Према Закону о служби у Војсци Републике Северна Македонија, војно и цивилно особље лично је одговорно за вршење службених задатака, при чему је такође дисциплински одговорно за повреду војне дисциплине – дисциплински прекршај и дисциплински преступ. Неки од прописаних дисциплинских прекршаја су: неправилно чување службених евиденција и података; злоупотреба службене легитимације; одбијање стручног оспособљавања и усавршавања и разних видова обуке на које се упућују војна и цивилна лица; недисциплина у летењу и падобранству која може довести до лакшег угрожавања људи и материјално-техничке опреме, док су неки од прописаних дисциплинских преступа: одавање тајних података и неопрезност у чувању војних докумената и тајних података; подстицање или помагање лицу да изврши повреду дисциплине; изражавање и заступање политичких ставова и уверења у служби и изазивање националне, верске и расне нетрпељивости; примање поклона или друге врсте користи, у циљу стицања противправне

имовинске користи; психичко узнемиравање на радном месту (мобинг), изражено кроз негативно понашање појединца или групе које се често понавља (најмање у периоду од шест месеци), а представља нарушавање достојанства, интегритета, угледа и части војске и цивилног особља и изазива страх или ствара непријатељско, понижавајуће или увредљиво понашање, које може проузроковати престанак радног односа.

Дисциплинске санкције и заштитне мере

Када је реч о дисциплинским санкцијама за повреде војне дисциплине, према Закону о Војсци Србије, за повреде дужности из службе учиниоцима се изричу дисциплинске санкције: дисциплинске мере и дисциплинске казне, при чему се за дисциплинске грешке изричу дисциплинске мере, а за дисциплинске преступе дисциплинске казне, док се за једну или више повреда дужности о којима се истовремено одлучује изриче само једна дисциплинска санкција. Приметно је да се разликују врсте прописаних дисциплинских санкција, које се изричу: професионалном војном лицу, цивилном лицу на служби у Војсци Србије, војнику на служењу војног рока, лицу у резервном саставу док се налазе на војној дужности у Војсци Србије, лицу на другом стручном оспособљавању за официре и подофицире и кадету војне високошколске установе. Уочава се да се дисциплинска мера – укор, може изрећи војнику на служењу војног рока, лицу у резервном саставу док се налазе на војној дужности у Војсци Србије, лицу на другом стручном оспособљавању за официре и подофицире и кадету војне високошколске установе. Неке од дисциплинских мера прописаних овим законом, које се могу изрећи професионалном војном лицу и цивилном лицу на служби у Војсци Србије, јесу: опомена; смањење плате од 5% до 20% за месец у којем се дисциплинска мера изриче, док су неке од дисциплинских казни које се могу изрећи истим категоријама лица: смањење плате од 5% до 30% у трајању од једног до шест месеци; губитак службе.

Што се тиче Републике Црне Горе, за повреду војне дисциплине изричу се дисциплинске санкције: дисциплинске мере и дисциплинске казне. Прописане дисциплинских мере су: опомена, укор и смањење зараде до 30% у трајању од четири до три месеца, при чему су неке од дисциплинских казни: смањење зараде 30% у трајању од четири до 12 месеци, одузимања чина и престанак службе. Такође, у Републици Црној Гори прописане су заштитне мере, односно да се војном пилоту или војном летачу који врши дужност на ваздухоплову, ваздухопловно-техничком особљу које ради на ваздухоплову, војном падобранцу, војном рониоцу, војном особљу морнарице које врши дужности на броду и другом пловном средству, возачу војног моторног возила, као и другом војном лицу које ради на пословима опасним по живот или имовину или штетним за здравље, које повреди правила службе коју врши и на тај начин угрози безбедност људи или имовине, у дисциплинском поступку због дисциплинског преступа могу се изрећи заштитне мере у складу са законом, при чему су врсте заштитних мера: забрана самосталног вршења одређене дужности у Војсци у трајању до шест месеци; забрана вршења одређене дужности у Војсци у трајању до шест месеци; распоред на другу дужност у Војсци у трајању до једне године; забрана вршења летачке службе у Војсци до једне године и привремена забрана управљања војним моторним возилом.

Према Закону о служби у оружаним снагама Републике Хрватске, за кршење војне дисциплине војним лицима изричу се дисциплинске санкције – дисциплинске мере и дисциплинске казне, при чему општа сврха прописивања, изрицања и примене дисциплинских санкција јесте да сва војна лица поштују војну дисциплину и да нико не крши војну дисциплину те да се починитељи кршења војне дисциплине убудуће тако понашају. За дисциплинске грешке изричу се дисциплинске мере, а за дисциплинске преступе дисциплинске казне, при чему се за једно или више кршења војне дисциплине о којима се истовремено одлучује изриче само једна дисциплинска мера или једна дисциплинска казна. Приликом избора врсте и мере дисциплинске санкције

узима се у обзир врста кршења војне дисциплине, последице кршења војне дисциплине, степен кривице особе против које се води поступак, побуде из којих је прекршена војна дисциплина, околности у којима је прекршена војна дисциплина, дотадашњи рад и понашање особе против које се води поступак, врста њеног посла, њен однос према оштећеном и накнади штете проузроковане кршењем војне дисциплине и друге олакшавајуће и отежавајуће околности. Дисциплинске мере су: опомена, укор и смањење плате од 5% до 20% у трајању од једног до три месеца, док су дисциплинске казне таксативно прописане, а неке од њих су: казна притвора у трајању до 30 дана; одузимање чина; престанак активне службе.

Закон о служби у оружаним снагама Босне и Херцеговине, прописује следеће дисциплинске санкције за повреду војне дисциплине: дисциплинске мере и дисциплинске казне. За дисциплинске грешке изричу се дисциплинске мере, а за дисциплинске преступе изричу се дисциплинске казне. Изузетак је предвиђен за дисциплинске преступе кадета и резервних војника, којима се изричу дисциплинске мере, при чему се за једну или више повреда војне дисциплине о којима се истовремено одлучује изриче само једна дисциплинска мера или једна дисциплинска казна. Овде треба приметити да су дисциплинске мере значајно шире дефинисане него у претходно анализираним законима, јер осим опомене, укора и смањења плате у одређеној висини и временском трајању, обухватају и дисциплинске мере: прекоредна служба у трајању до три смене, забрана изласка из касарне у трајању до десет дана и војнички притвор у трајању до 15 дана, при чему се дисциплинске мере забране изласка из касарне и војничког притвора могу изрећи само кадетима, резервним војницима и професионалним војницима, док се мера смањења плате не може изрећи кадетима и кандидатима на основној обуци. Када је реч о дисциплинским казнама, поред осталих, прописане су казне одузимање чина и губитак професионалне службе, како је то углавном прописано и претходно анализираним законима.

У Републици Словенији, зависно од статуса у војсци, могу се изрећи прописане дисциплинске мере, а поред дисциплинске мере војном лицу, припаднику сталне формације, који крши војну дисциплину или правила службе директним угрожавањем безбедности јединице или војне имовине, поред дисциплинске може се изрећи једна од следећих заштитних мера: забрана самосталног обављања послова до три месеца; забрана самосталног управљања војним возилом, машином или пловилом до шест месеци и распоређивање на другу или нижу дужност до шест месеци. За лакшу повреду војне дисциплине војном обвезнику и припаднику резервног састава када је у војној служби, осим продуженог вршења дужности у унутрашњој служби, може се изрећи опомена или јавна опомена пред јединицом, а за тежу повреду војне дисциплине забрана напуштања војне јединице или установе у слободно време, продужено обављање дужности у унутрашњој служби или премештај у другу јединицу. Такође, као дисциплинска мера за тежу повреду војне дисциплине, војном лицу се може одузети чин или класа за један степен или се може распоредити на другу или нижу дужност најдуже до једне године, док се војном лицу, припаднику сталне формације, може изрећи опомена, јавна опомена испред јединице или новчана казна за лакше повреде војне дисциплине, а за теже повреде војне дисциплине може се изрећи и престанак радног односа. Такође, наведене мере могу се изрећи и војном лицу које је припадник сталне формације. Распоређивање на другу или нижу дужност због повреде војне дисциплине може такође укључивати ускраћивање напредовања у виши чин. Специфичност је да у случају тешких повреда војне дисциплине, које су учињене намерно или из крајње непажње у прописаним случајевима, а које је проузроковало веће штетне последице, изрицање заштитне мере је обавезно.

Законом о служби у Војсци Републике Северна Македонија, прописано је да се за лакшу повреду војне дисциплине, односно дисциплински прекршај, може изрећи једна од дисциплинских санкција: писмено упозорење и новчана казна у износу до 10% месечног износа зараде исплаћене у последњем

месецу пре извршења дисциплинског прекршаја у трајању од једног до три месеца за активна војна лица, односно 10% од једномесечног износа месечне накнаде која се исплаћује активном резервном особљу. За тежу повреду војне дисциплине – дисциплински преступ – активним војним лицима, активним резервним лицима и цивилним лицима могу се изрећи дисциплинске санкције, између осталог: новчана казна, забрана напредовања у виши чин, губитак чина и престанак радног односа, односно престанак статуса активног војног лица, док се војним лицима која су на стручној обуци и усавршавању, лицима која су на добровољном служењу војног рока или лицима питомцима Војне академије, могу изрећи четири дисциплинске мере, између осталог, писмена опомена или губитак права на један викенд одсуства.

Помиловање, брисање, смањење, ублажавање и опрост изречених дисциплинских санкција; застарелост извршења дисциплинских санкција

У погледу могућности смањења, ублажавања или опроштаја дисциплинских санкција, Законом о Војсци Србије, прописано је да председник Републике, на предлог начелника Генералштаба може смањити, ублажити или опростити сваку санкцију у року од шест месеци од дана правноснажности одлуке којом је изречена дисциплинска санкција, док је Правилком о војној дисциплини, одређено смањење, ублажење или опроштај дисциплинских мера, тако што је прописано да по молбама или по предлогу за смањење, ублажење или опроштај дисциплинских мера из конкретно наведених одредби Закона, одлуку доноси старешина који је дисциплинску меру изрекао, као и сваки виши претпостављени старешина, односно да се одлука о смањењу, ублажењу или опроштају дисциплинске мере доноси у истој форми и објављује на исти начин на који је дисциплинска мера била изречена. Такође, Правилком о војној дисциплини, нормирано је брисање дисциплинских мера, тако што се лицу коме је изречена дисциплинска мера, осим дисциплинске мере

искључења из војне високошколске установе, а које у року од годину дана од дана извршене или застарелости извршења дисциплинске мере не учини никакву дисциплинску повреду или теже дело, као и лицу коме је дисциплинска мера опроштена, дисциплинска мера брише се из евиденције и сматра се да им није изречена, а такође је прописано да дисциплинске мере по службеној дужности бришу старешине код којих се води основна евиденција о изреченим дисциплинским мерама, након што утврде да су за то испуњени предвиђени услови. Овим законом прописано је да застарелост извршења дисциплинске мере наступа кад протекне шест месеци од дана правноснажности одлуке којом је изречена дисциплинска мера. Застарелост извршења дисциплинске казне наступа кад протекне годину дана од дана правноснажности одлуке којом је изречена дисциплинска казна, при чему се застарелост извршења дисциплинске санкције прекида сваком радњом надлежног органа управљеном на извршење дисциплинске санкције, а застарелост извршења дисциплинске санкције наступа у сваком случају кад протекне двапут онолико времена колико је прописано.

Законом о Војсци Црне Горе, прописано је ублажавање, смањење и застарелост заштитне мере, тако што је одређено да се на изрицање заштитних мера, њихово ублажавање и смањење, застарелост предузимања тих мера, као и на поступак по жалби сходно примењују одредбе овог закона о одговорности за дисциплинске грешке, с тим што је одређено и да начелник Генералштаба обуставити даље извршење заштитне мере, ако нађе да су престали разлози због којих је изречена заштитна мера. Наведеним законом, прописано је застаревање извршења дисциплинске санкције, тако што је нормирано да извршење дисциплинске мере застарева у року од два месеца од дана извршности дисциплинске одлуке, док извршење дисциплинске казне застарева у року од четири месеца од извршности дисциплинске одлуке, при чему је изузетак од наведеног, извршење дисциплинске казне престанак службе, чије извршење застарева у року од шест месеци од дана извршности дисциплинске одлуке, а застарелост извршења дисциплинске казне наступа

у сваком случају кад протекне двапут онолико времена колико је прописано. У погледу могућности брисања дисциплинских санкција, Законом о служби у оружаним снагама Републике Хрватске, прописано је да се за војно лице које не учини нову дисциплинску грешку или дисциплински преступ у року од две године од извршења решења о изрицању дисциплинске мере, изречена дисциплинска мера брише из евиденције и сматра се да није изречена. односно војно лице које у року од пет година од правоснажности одлуке којом је изречена дисциплинска казна не учини нови дисциплински преступ или дисциплинску грешку, изречена дисциплинска казна се брише из евиденције и сматра се да није ни изречена. При томе, након протекла наведених рокова поступак брисања дисциплинских санкција по службеној дужности спроводи лице, односно војнодисциплински суд који је изрекао дисциплинску меру, односно дисциплинску казну, при чему се даном испуњавања прописаних услова за брисање дисциплинске санкције, сматра да је брисана независно од тога да ли је и када донето решење о брисању дисциплинске санкције, односно да ли је на изворнику одлуке о дисциплинској санкцији уписана клаузула о њеном брисању. Осим тога, војном лицу коме је дисциплинска санкција брисана, након истека наведених рокова, сматраће се да није прекршило војну дисциплину, а њена права се не могу разликовати од права војног лица које није повредило војну дисциплину. Истим законом, прописана је застарелост извршења дисциплинске санкције, односно да дисциплинска казна застарева по истеку три месеца од дана правоснажности одлуке о дисциплинској казни, док дисциплинска мера застарева по истеку два месеца од дана када је дисциплинска мера постала извршна, при чему застарелост извршења дисциплинске казне наступа у случају када протекне двоструко више времена од прописаног.

Даље, Законом о служби у оружаним снагама Босне и Херцеговине, прописано је помиловање за војнодисциплинске санкције, тако да помиловање за војнодисциплинску санкцију изречену поједином професионалном војном

лицу, лицу у резервном саставу или кадету у војној школи, може дати министар одбране, уз сагласност Председништва, при чему се помиловањем може одредити потпуно или делимично ослобађање од извршења дисциплинске санкције или заменити изречена дисциплинска санкција блажом дисциплинском санкцијом, а помиловање се може дати само на основу молбе за помиловање. Када се ради о одредбама којима је прописано брисање из војнодисциплинске евиденције, које се обавља по службеној дужности, наведеним законом је нормирано да се дисциплинска мера брише се из војнодисциплинске евиденције након протеча две године од дана када је дисциплинска мера извршена, под условом да лице није починило нову повреду војне дисциплине у року од једне године од дана кад је дисциплинска мера извршена, док се дисциплинска казна брише из војнодисциплинске евиденције након протеча четири године од дана када је дисциплинска казна извршена, под условом да лице није починило нову повреду војне дисциплине у року од две године од дана када је дисциплинска казна извршена. Такође, прописано је и застаревање извршења дисциплинске санкције, тако што је одређено да застаревање извршења дисциплинске мере наступа након протеча два месеца од дана кад је одлука о дисциплинској мери постала извршна, а застаревање извршења дисциплинске казне након протеча четири месеца од дана кад је одлука о дисциплинској казни постала извршна, при чему изузетак од наведеног, представља застаревање извршења дисциплинске казне престанка професионалне службе, које наступа након протеча шест месеци од дана кад је одлука о казни постала извршна.

Вредно је напоменути да је у Републици Словенији, према Закону о одбрани, нормирано је да се извршење дисциплинских мера новчане казне и престанак радног односа, могу условно одложити за најдуже годину дана, а да се извршење условно одложене дисциплинске мере може отказати, ако припадник сталног састава поново прекрши војну дисциплину у периоду за који се извршење одлаже, при чему је одређено да се изречена дисциплинска мера не може извршити ако је протекло 60 дана од дана

правноснажности решења којим је дисциплинска мера изречена. Такође, ако војно лице не учини повреду војне дисциплине у року од две године од дана правноснажности решења, којим му је изречена јавна опомена пред јединицом и новчана казна, изречена мера ће се брисати из евиденције.

Законом о служби у Војсци Републике Северна Македонија, прописано је да се дисциплинска мера не може извршити по истеку три месеца од дана правноснажности решења о изреченој дисциплинској мери.

Надлежност за расправљање повреда војне дисциплине и застарелост покретања и вођења дисциплинског поступка

Када је реч о Републици Србији, за расправљање лакших повреда војне дисциплине и изрицање дисциплинских мера професионалним припадницима Војске Србије који су упућени на рад у Министарство одбране, према Правилу о војној дисциплини, овлашћена су лица на дужностима начелника управа, помоћника министра одбране, секретара Министарства одбране, државних секретара и министра одбране. У случају упућивања у војне јединице и војне установе које су организационо и функционално везане за Министарство одбране, стварна надлежност за расправљање лакших повреда војне дисциплине и изрицање дисциплинских мера је на старешинама које су на формацијским дужностима у војним јединицама и војним установама равним формацијским дужностима у Војсци Србије. Према Закону о Војсци Србије, надлежност за расправљање одговорности за дисциплинске преступе професионалних војних лица на раду у Министарству одбране, другим државним органима и правним лицима у које су привремено упућени актом надлежног старешине, као и одговорности за дисциплинске преступе војних службеника и војних намештеника на раду у Министарству одбране, имају војни дисциплински судови, који су организовани при Министарству одбране, а налазе се у Београду, Новом Саду и Нишу. О жалбама на одлуке војног дисциплинског суда, одлучује Виши војни дисциплински суд, који је у овом случају суд више инстанце. Стални састав војних дисциплинских

судова чине: председници, секретари и записничари, при чему Министар одбране поставља све председнике војних дисциплинских судова и војне дисциплинске тужиоце, који дужност обављају професионално, исто као и секретари војних дисциплинских судова. Истим законом, прописано је да се у првостепеном дисциплинском поступку окривљеном мора омогућити да усмено изнесе своју одбрану, док у поступку за расправљање дисциплинске грешке, окривљени своју одбрану може изнети и писмено, при чему се окривљени може бранити сам или преко браниоца, у ком својству може бити адвокат или дипломирани правник са положеним правосудним испитом на служби у Војсци Србије или Министарству одбране. Осим тога, против првостепене одлуке донете у дисциплинском поступку може се поднети жалба, а против пресуде Вишег војног дисциплинског суда се може водити управни спор, при чему жалба задржава извршење дисциплинске санкције. Покретање дисциплинског поступка за дисциплинску грешку застарева након шест месеца од дана извршене повреде војне дисциплине, а покретање дисциплинског поступка за дисциплински преступ и за повреду дужности прописану за Министарство одбране, други државни орган или правно лице застарева с протеком једне године од дана сазнања непосредно претпостављеног старешине да је дисциплински преступ, односно повреда дужности учињена, али се дисциплински поступак не може покренути ако је од дана када је дисциплински преступ учињен прошло три године. Застарелост покретања и вођења поступка због дисциплинског преступа и повреде дужности прописане за Министарство одбране, други државни орган или правно лице због којег се води и кривични поступак пред надлежним редовним судом, наступа када и застарелост гоњења због кривичног дела. Вођење дисциплинског поступка за лакше повреде дужности застарева с протеком једне године од покретања дисциплинског поступка, а за теже повреде дужности с протеком три године од покретања дисциплинског поступка, при чему застарелост вођења дисциплинског поступка не тече за време док дисциплински поступак није могуће водити из оправданих разлога,

а застарелост вођења дисциплинског поступка наступа у сваком случају кад протекне двоструко прописано време за вођење дисциплинског поступка за лакше и теже повреде дужности.

У Републици Црној Гори, према Закону о Војсци Црне Горе, дисциплински поступак због дисциплинске грешке покрећу и воде лица таскативно набројана у закону, при чему се дисциплински поступак покреће решењем о покретању дисциплинског поступка, против кога није дозвољена жалба. Дисциплинске мере изриче:

- командир чете или лице њему равног или вишег положаја: опомену, укор или смањење зараде у износу до 10% у трајању од једног месеца;
- начелник Штаба Генералштаба или неког одељења у Генералштабу или организационе јединице Генералштаба истог ранга и командант батаљона: опомену, укор или смањење зараде у износу до 20% у трајању до два месеца;
- начелник Генералштаба: опомену, укор или смањење зараде у износу до 30% у трајању до три месеца.

Против одлуке о изреченој дисциплинској мери, лице коме је мера изречена може изјавити жалбу у року од пет дана од дана достављања одлуке, а жалба не задржава извршење дисциплинске мере, док по жалби решава непосредно претпостављени лицу који је изрекао дисциплинску меру, а ако је дисциплинску меру изрекао начелник Генералштаба, решење по жалби доноси министар, при чему се против одлуке донете по жалби може покренути управни спор. Поступак за расправљање дисциплинске одговорности због дисциплинског престапа покреће се посебном одлуком о покретању дисциплинског поступка. На предлог начелника Генералштаба, ову одлуку доноси лице које у својству дисциплинског тужиоца овласти министар, односно војно-дисциплинска комисија (такође је образује министар) због дисциплинског престапа, при чему наведена комисија одлуку предлаже начелнику Генералштаба. Против одлуке начелника Генералштаба о изреченој дисциплинској казни може се изјавити жалба, у року од осам дана од дана достављања одлуке, а по жалби одлуку доноси министар, против које се

може покренути управни спор. Покретање дисциплинског поступка због учињене дисциплинске грешке застарева у року од три месеца од дана сазнања претпостављеног за дисциплинску грешку и извршиоца, односно у року од шест месеци од дана кад је повреда учињена. Дисциплински поступак због учињеног дисциплинског престапа застарева у року од шест месеци од дана сазнања претпостављеног за дисциплински преступ и извршиоца, односно у року од једне године од дана кад је дисциплински преступ учињен. Вођење дисциплинског поступка у сваком случају застарева у року од две године од дана покретања дисциплинског поступка, а ако дисциплински преступ има обележје кривичног дела, на апсолутно време застарелости примењују се одредбе Кривичног законика.

У Републици Хрватској, у погледу дисциплинског поступка и застарелости покретања и вођења дисциплинског поступка, Законом о служби у оружаним снагама Републике Хрватске, прописано је да овлашћени органи и покрећу и воде дисциплински поступак по службеној дужности, при чему се дисциплински поступак због дисциплинске грешке покреће доношењем закључка и води га надређено лице на месту командира чете, на истом или вишем нивоу, док се дисциплински поступак за дисциплински преступ покреће подношењем дисциплинске пријаве претпостављеног команданта батаљона, на истом или вишем нивоу, и овлашћених службених лица војне полиције, а води га надлежни војнодисциплински суд. На основу чињеница утврђених у војнодисциплинском поступку, надређено лице на положају командира чете, на истом или вишем нивоу, односно војнодисциплински суд, доноси решење о дисциплинској одговорности и дисциплинској казни, а против решења донетих у војнодисциплинском поступку дозвољена је жалба Вишем војнодисциплинском суду у року од 15 дана од дана пријема, док се против решења Вишег војнодисциплинског суда може покренути управни спор пред судом надлежним за управне спорове. Покретање дисциплинског поступка због дисциплинске грешке застарева протеком три месеца од дана када је претпостављено лице постављено на дужност командира чете, на

истом или вишем нивоу, сазнало за учињени прекршај и учиниоца, али најкасније у року од шест месеци од дана извршења прекршаја, а поступак се мора окончати у року од шест месеци од дана покретања, док покретање дисциплинског поступка због дисциплинског преступа застарева по истеку 12 месеци од дана када је надређено лице постављено на дужност команданта батаљона, равноправног или вишег степена, сазнало за дисциплински преступ, а најкасније у року од две године од извршења кривичног дела, при чему се поступак мора окончати у року од две године од дана покретања. Застарелост покретања и вођења дисциплинског поступка због дисциплинског преступа који има обележја кривичног дела, за које се поступак води по службеној дужности или је у вези са тим кривичним делом у току поступак пред надлежним државним правобранилаштвом или судом или је кривични поступак већ окончан правноснажном пресудом, наступа истовремено са застаревањем гоњења за кривично дело.

Према Закону о служби у оружаним снагама Босне и Херцеговине, свако може поднети дисциплинску пријаву за повреду војне дисциплине, а надлежни органи могу и по службеној дужности покренути дисциплински поступак. Лице које одговара у дисциплинском поступку, поред осталих прописаних основних права, има и право одбране против навода оптужбе уз стручну помоћ браниоца по свом избору, при чему бранилац може бити свако лице на служби у оружаним снагама, а ако није на служби, бранилац може бити само адвокат или адвокатски приправник. Надлежне старешине расправљају и одлучују о дисциплинској одговорности за учињене дисциплинске грешке и изричу дисциплинске мере, а војнодисциплинска већа расправљају и одлучују о дисциплинској одговорности за учињене дисциплинске преступе и изричу дисциплинске казне. Првостепена војнодисциплинска већа именује командант бригаде или старешина истог или вишег ранга и састоје се од три члана од којих је један председник већа, а другостепено војнодисциплинско веће решава по жалбама на одлуке првостепених војнодисциплинских већа, при чему наведено веће именује министар одбране и састоји се од три члана

од којих је један председник већа. Покретање дисциплинског поступка због дисциплинске грешке застарева након протеча три месеца од дана кад је надређено лице постављено на дужност команданта чете, њему равног или вишег нивоа дужности сазнало за извршену повреду и починиоца, али најкасније у року од шест месеци од дана извршења повреде, а поступак се мора завршити у року од шест месеци од дана покретања. Покретање дисциплинског поступка због дисциплинског престапа застарева након протеча 12 месеци од дана кад је надређено лице постављено на дужност команданта бригаде, њему равног или вишег нивоа дужности сазнало за дисциплински преступ, али најкасније у року од две године од извршеног престапа, а поступак се мора завршити у року од две године од дана покретања. Застаревање покретања и вођења дисциплинског поступка због дисциплинског престапа који има обележја кривичног дела, те је поводом тог кривичног дела у току поступак пред надлежним тужиоцем или судом или је кривични поступак већ завршен правоснажном осуђујућом пресудом, наступа истовремено кад и застаревање кривичног гоњења.

У Републици Словенији, према Закону о одбрани, када је реч о дисциплинској одговорности припадника сталног састава у првом степену одлучује начелник генералштаба или командант батаљона, њему једнаког или вишег састава, којег је начелник овластио да води дисциплински поступак. Дисциплинска одговорност за припаднике сталног састава утврђује се по поступку у коме се сходно примењују прописи који важе за поступак пред судовима надлежним за спорове из радног односа војних обвезника за време служења војног рока и службе у резервном саставу и по поступку утврђеном правилима службе у Словеначкој војсци. Против решења о првостепеној дисциплинској одговорности, члан сталног састава има право приговора у року од осам дана од дана достављања решења, Комисији коју именује министар и која има најмање десет чланова. Једног члана комисије именује дисциплинска комисија владе. Ова комисија одлучује у сенату од три члана, које за сваки појединачни случај одређује председник комисије. Што се тиче застарелости

покретања и вођења дисциплинског поступка, покретање дисциплинског поступка застарева након три месеца од дана сазнања за повреду војне дисциплине и учиниоца, при чему покретање дисциплинског поступка застарева у сваком случају након шест месеци од дана учињене повреде, док вођење дисциплинског поступка застарева након шест месеци од када се сазнало за повреду војне дисциплине и за учиниоца, при чему се урачунава и претходно наведено време, а вођење дисциплинског поступка застарева у сваком случају по истеку годину дана од дана учињене повреде.

У Републици Северној Македонији, према Закону о служби у Војсци Републике Северна Македонија, прописано је да војна и цивилна лица имају право да подносе иницијативу за покретање дисциплинског поступка против војних и цивилних лица која мора бити образложена, при чему се иницијатива подноси надлежним лицима за изрицање дисциплинских мера предвиђених законом, као и непосредно претпостављеном старешини, односно непосредно претпостављеном руководећем државном службенику. Против решења којим је изречена дисциплинска мера војно и цивилно особље има право жалбе, која се подноси у року од осам дана од дана достављања одлуке непосредно претпостављеном лицу које је донело одлуку којим је изречена дисциплинска мера. Одлуку о жалби против решења начелника Генералштаба Војске, доноси министар одбране, док о жалби против решења министра одбране, одлучује Државна комисија за одлучивање у управним поступцима и поступцима из радног односа у другом степену, чија одлука је коначна. Надлежни војни старешина за изрицање дисциплинских мера образује Комисију за спровођење поступка за утврђивање дисциплинске одговорности. За изрицање дисциплинских мера престанак радног односа и губитак чина, министар одбране формира Главну војнодисциплинску комисију. Покретање дисциплинског поступка застарева у року од 60 дана од дана када је претпостављени сазнао за повреду војне дисциплине. Дисциплински поступак се не може покренути ако је прошло шест месеци од повреде војне дисциплине, а дисциплински поступак у првом степену не може се водити дуже од четири

месеца рачунајући од дана покретања поступка.

ДИСКУСИЈА

Одговорност припадника оружаних снага представља специфичну и сложену улогу и изазов, која је истовремено условљена наменом оружаних снага, односно сврхом њиховог формирања, у циљу очувања безбедности. Дисциплинска одговорност у оружаним снагама треба бити јасно и ефикасно регулисана законским одредбама сваке државе, у циљу постизања максимума њеног поштовања од стране припадника оружаних снага, те постизања максималне борбене готовости. У овом раду су анализирани важеће законске одредбе о дисциплинској одговорности оружаних снага бивших република СФРЈ. Приметно је да свака од држава на детаљан начин одређује и регулише ову област, указујући на значај поштовања ових одредби. Анализа је показала да већина бивших република СФРЈ, на мање или више сличан начин одређују појам војне дисциплине, као тачно, потпуно и благовремено обављање војне службе, војних и других дужности, послова и задатака у оружаним снагама, у складу са законима, прописима, правилима и другим актима који уређују војну дисциплину и функционисање оружаних снага. При томе, Република Србија и Република Северна Македонија, нормирају да су припадници војске, односно војни и цивилни персонал, одговорни за повреде дужности из службе, односно за вршење службених задатака, а да је повреда војне дисциплине свако понашање супротно наведеном.

Анализа важећих прописа бивших република СФРЈ, у погледу врста повреда војне дисциплине, односно повреда дужности из службе, показује да су на сличан начин нормиране повреде војне дисциплине, као лакше повреде војне дисциплине – дисциплинске грешке (прекршаји) и теже повреде војне дисциплине – дисциплински преступи. Такође, важећи закони бивших република СФРЈ, ипак имају нормиране и специфичне повреде војне дисциплине, као на пример Закон о Војсци Црне Горе, који као лакшу

повреду војне дисциплине – дисциплинску грешку, прописује – неуредан лични изглед, а у Закону о служби у Војсци Републике Северне Македонија, као лакша повреда војне дисциплине – дисциплински прекршај, нормирана је – недисциплина у летењу и падобранству која може довести до лакшег угрожавања људи и материјално-техничке опреме. Интересантно је да Закон о служби у оружаним снагама Босне и Херцеговине, као лакшу повреду војне дисциплине – дисциплинску грешку, прописује спавање на дужности, док Закон о служби у оружаним снагама Републике Хрватске, као теже кршење војне дисциплине – дисциплински преступ, прописује спавање за време службе или дужности. Даљом анализом уочава се да Закон о Војсци Црне Горе, као тежу повреду војне дисциплине прописује непоштовање државних симбола, као и сукоб интереса, док Закон о Војсци Србије као тежу повреду дужности из службе прописује рад уз накнаду или награду ван јединице, односно установе или самостално обављање професионалне делатности противно условима одређеним законом. Такође, у Републици Словенији, према Закону о одбрани, као тежа повреда војне дисциплине, нормирано је противзаконито отуђење поверљивих информација или несавесно поступање са поверљивим информацијама које изазива веће штетне последице.

Из анализе важећих закона бивших република СФРЈ, произлази да се на јасан и детаљан начин одређују дисциплинске санкције за повреду војне дисциплине. Сврха санкционисања лица која учине повреду војне дисциплине, огледа се у утицају на њихово понашање и промени истог у циљу усмеравања на поштовање закона, правила службе и других прописа и наређења надлежних старешина, као и поштовање у војној служби и ван службе, реда, правила и кодекса понашања утврђених другим прописима и поштовање моралних норми друштва. Важећи закони бивших република СФРЈ, на сличан начин прописују дисциплинске санкције, тако што се за дисциплинске грешке изричу – дисциплинске мере, а за дисциплинске преступе – дисциплинске казне. Рецимо у Закону о Војсци Србије, осим што су таксативно набројане,

оне су одређене према категорији лица којима се могу изрећи, те се тако разликују дисциплинске санкције које се изричу: професионалном војном лицу, цивилном лицу на служби у Војсци Србије, војнику на служењу војног рока, лицу у резервном саставу док се налазе на војној дужности у Војсци Србије, лицу на другом стручном оспособљавању за офицере и подофицере и кадету војне високошколске установе, при чему се на сличан начин регулишу дисциплинске санкције и у законодавству Републике Северне Македоније. Према Закону о Војсци Црне Горе, прописаним категоријама лица у војсци, могу се изрећи заштитне мере, а слично је нормирано и у Републици Словенији, тако што је одређено да поред дисциплинске мере, војном лицу, припаднику сталне формације, који крши војну дисциплину или правила службе директним угрожавањем безбедности екипе или војне имовине, може се поред дисциплинске изрећи једна од прописаних заштитних мера. Осим тога, у Републици Босни и Херцеговини, као дисциплинска мера прописан је војнички притвор у трајању до 15 дана, али је интересантно да је и као дисциплинска казна прописан – војнички притвор у трајању до 30 дана, док је у Републици Хрватској, предвиђена као дисциплинска казна – притвор до 30 дана, при чему се дисциплински притвор може изрећи само активним војним лицима у ратном стању или у стању непосредне опасности.

Анализа важећих прописа бивших република СФРЈ показује да је Законом о служби у оружаним снагама Босне и Херцеговине, прописано да помиловање за војнодисциплинску санкцију изречену поједином професионалном војном лицу, лицу у резервном саставу или кадету у војној школи може дати министар одбране, уз сагласност Председништва, при чему се помиловањем може одредити потпуно или делимично ослобађање од извршења дисциплинске санкције или заменити изречена дисциплинска санкција блажом дисциплинском санкцијом, а помиловање се може дати само на основу молбе за помиловање. Такође, према Закону о служби у оружаним снагама Републике Хрватске, даном доношења акта о помиловању дисциплинска казна војног лица брише се из евиденције и сматра се да није ни изречена. Важећи закони бивших

република СФРЈ, прописују брисање дисциплинских санкција, осим Републике Северне Македоније, у којој брисање дисциплинских санкција, није изричито прописано законом. Према Закону о Војсци Србије, председник Републике, на предлог начелника Генералштаба може смањити, ублажити или опростити сваку санкцију у року од шест месеци од дана правноснажности одлуке којом је изречена дисциплинска санкција, док је Законом о Војсци Црне Горе, прописано застаривање извршења дисциплинске санкције, као и ублажавање, смањење и застарелост заштитне мере. Овде треба истаћи и једну специфичност у Републици Словенији. Према Закону о одбрани, извршење дисциплинских мера новчане казне и престанак радног односа, могу се условно одложити за најдуже годину дана, а извршење условно одложене дисциплинске мере може се отказати, ако припадник сталног састава поново прекрши војну дисциплину у периоду за који се извршење одлаже. Законом о служби у Војсци Републике Северна Македонија, одређено је да се дисциплинска мера не може извршити по истеку три месеца од дана правноснажности решења о изреченој дисциплинској мери.

За дисциплинске преступе надлежни су војни дисциплински судови, који су организовани при Министарству одбране, док по жалби одлучује Виши војни дисциплински суд. Против првостепене одлуке донете у дисциплинском поступку може се поднети жалба, а против пресуде Вишег војног дисциплинског суда се може водити управни спор. Мало другачије је решено у Републици Црној Гори, где дисциплински поступак због дисциплинске грешке покрећу и воде лица таксативно набројана у закону, док по жалби решава непосредно претпостављени лицу који је изрекао дисциплинску меру. Ако ју је изрекао начелник Генералштаба, решење по жалби доноси министар, при чему се против одлуке донете по жалби може покренути управни спор. Дисциплински поступак због дисциплинског преступа води војно-дисциплинска комисија коју, на предлог начелника Генералштаба, образује министар, при чему наведена комисија предлаже одлуку начелнику Генералштаба, а против одлуке начелника Генералштаба о изреченој дисциплинској казни може се

изјавити жалба, у року од осам дана од дана достављања одлуке, а по жалби одлуку доноси министар, против које се може покренути управни спор. У Републици Хрватској, дисциплински поступак због дисциплинске грешке покреће и води надређено лице на месту командира чете, на истом или вишем нивоу, док дисциплински поступак за дисциплински преступ покреће и води надлежни војнодисциплински суд, а против решења донетих у војнодисциплинском поступку дозвољена је жалба Вишем војнодисциплинском суду у року од 15 дана од дана пријема, док се против решења Вишег војнодисциплинског суда може покренути управни спор пред судом надлежним за управне спорове. Нешто другачије је регулисано у Босни и Херцеговини, надлежне старешине расправљају и одлучују о дисциплинској одговорности за учињене дисциплинске грешке и изричу дисциплинске мере, док жалбе решава старешина који непосредно надређен старешини који је изрекао дисциплинску меру, а војнодисциплинска већа расправљају и доносе одлуке о дисциплинској одговорности за учињене дисциплинске преступе и изричу дисциплинске казне. Другостепено војнодисциплинско веће поступа по жалбама на одлуке првостепених војнодисциплинских већа. О дисциплинској одговорности припадника сталног састава у Републици Словенији, у првом степену одлучује начелник генералштаба или командант батаљона, њему једнаког или вишег састава који је од начелника овлашћен да води дисциплински поступак, а против решења о првостепеној дисциплинској одговорности припадник сталног састава има право приговора у року од осам дана од дана достављања решења. О приговору одлучује Комисија коју именује министар. Ова комисија има најмање десет чланова, при чему једног члана комисије именује дисциплинска комисија владе, а Комисија одлучује у сенату од три члана, које за сваки појединачни случај одређује председник комисије. На сличан начин, у Републици Северној Македонији, дисциплински поступак воде надлежне војне старешине која изричу дисциплинске мере, а против решења којим је изречена дисциплинска мера жалба се подноси непосредно

претпостављеном лицу које је донело одлуку о изрицању дисциплинске мере. Након изјављене жалбе против решења начелника Генералштаба Војске, одлучује министар одбране, а након жалбе поднете против решења министра одбране одлучује Државна комисија за одлучивање у управним поступцима и поступцима из радног односа у другом степену, чија одлука је коначна. Надлежни војни старешина за изрицање дисциплинских мера образује Комисију за спровођење поступка за утврђивање дисциплинске одговорности, када је у питању изрицање дисциплинских мера престанак радног односа и губитак чина. Главну војнодисциплинску комисију формира министар одбране.

Треба приметити, да се приликом утврђивања дисциплинске одговорности припадника Војске Србије у поступцима у којима се утврђује одговорност за извршене дисциплинске преступе, сходно примењују начела, односно правила кривичног права. Према одредбама Правила о војној дисциплини, дисциплинске грешке и дисциплински преступи војника на служењу војног рока, лица у резервном саставу и лица на другом стручном оспособљавању за офицере и подофицере док се налазе на војној дужности у Војсци Србије, расправљају се према одредбама Закона о Војсци Србије, Закона о општем управном поступку и одредбама наведеног правила. Дисциплински преступи професионалних припадника Војске Србије расправљају се према одредбама Закона о Војсци Србије, Законика о кривичном поступку и одредбама овог правила. Против првостепене одлуке донете у дисциплинском поступку може поднети жалба, а против пресуде Вишег војног дисциплинског суда, може се водити управни спор. Како је Законом о Војсци Србије, изричито прописано да се против пресуде Вишег војног дисциплинског суда може водити управни спор, али истовремено није изричито прописано да се против осталих коначних одлука донетих по жалби у дисциплинском поступку може водити управни спор, односно изостало је изричито законско регулисање судске заштите у управном спору, а имајући у виду да је одредбом чл. 3. став 2. Закона о управним споровима, прописано да у

управном спору суд одлучује о законитости појединачних аката којима се решава о праву, обавези или на закону заснованом интересу у погледу којих у одређеном случају законом није предвиђена другачија судска заштита, то произлази да нема сметњи да се против осталих коначних одлука донетих по жалби у дисциплинском поступку, може водити управни спор и на тај начин остварити судска заштита, с обзиром да се ради о појединачном акту из одредбе чл. 3. став 2. Закона о управним споровима.

ЗАКЉУЧАК

На основу свега изнетог, може се извести општи закључак о томе да су се војно дисциплински системи у оквиру република бивше СФРЈ, формирали и временом надограђивали, уобличавали и кориговали. Након распада СФРЈ, законодавци бивших република СФРЈ, суочили су се са потребом да у потпуности прилагоде своје законе новонасталој ситуацији. Ипак, с обзиром на дугогодишње постојање заједничке државе и сличностима њених чланица, приметно је да је већина одредби из области дисциплинске одговорности дефинисана на мање или више сличан начин. Компаративан преглед законских одредби из области дисциплинске одговорности у оружаним снагама у бившим републикама СФРЈ, има за циљ указивање на позитивно-правна решења којима је уређена дисциплинска одговорност, али истовремено представља и анализу са циљем унапређења прописаних решења. Такође, анализа законских решења у области дисциплинске одговорности бивших република СФРЈ, показује да релативно кратак период и потреба за формирањем оружаних снага, након распада СФРЈ, није допринео значајнијим препрекама у стварању система дисциплинске одговорности. Исто тако, не треба занемарити ни чињеницу да је већина решења у погледу дисциплинске одговорности, у важећим законодавствима бивших република СФРЈ, преузета из Закона о ЈНА, уз одговарајућа унапређења, као и да њихова законска одређења, одговарају духу времена у коме се примењују.

REFERENCE

- Đukić, S., S. (1934). *Disciplina, moral, čast*. Štamparija „Bosanska pošta“.
<https://pretraziva.rs/show/disciplina-moral-cast-knjiga.pdf>
- Hamović, R. (1964). *Disciplina i međusobni odnosi, O vojnoj disciplini – zbirka članaka*. Vojno delo.
- Jovanović, B., Šušnjar, V., Buturović, J., Ivanković, Ž., Milovanović, M., Despot, M., Novaković, S., Stojković, M., Radovanović, T., Bačić, S., Arambašić, D., & Pećanić, P. (1979). *Osnovi prava*. Beograd: Savezni sekretarijat za narodnu odbranu – Pravna uprava.
- Magdalenić, M. M. (1895). *Disciplina, subordinacija, poštovanje čina*. Ratnik.
- Ministarstvo narodne odbrane. (1946). *Uredba o vojnoj disciplini u Jugoslovenskoj armiji i mornarici*. Vojno izdavački zavod M.N.O.
- Narodna skupština Republike Srbije [Narodna skupština]. (1974). *Zakon o službi u oružanim snagama*. (Službeni list SFRJ, br. 22/74 i 5/78).
- Narodna skupština Republike Srbije [Narodna skupština]. (1985). *Zakon o službi u oružanim snagama*. (Službeni list SFRJ, br.7/85, 20/89, 40/89 i 26/90).
- Narodna skupština Republike Srbije [Narodna skupština]. (2007). *Zakon o vojsci Srbije*. (Službeni glasnik RS, br. 116/2007, 88/2009, 101/2010 – dr. zakon, 10/2015, 88/2015 – odluka US, 36/2018, 94/2019 i 74/2021 – odluka US).
- Narodna skupština Republike Srbije [Narodna skupština]. (2008). *Zakon o uređenju sudova*. (Službeni glasnik RS, br. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011 – dr. zakon, 78/2011 – dr. zakon, 101/2011, 101/2013, 106/2015, 40/2015 – dr. zakon, 13/2016, 108/2016, 113/2017, 65/2018 – odluka US, 87/2018 i 88/2018 – odluka US). Paragraf.
https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_uredjenju_sudova.html

- Narodna skupština Republike Srbije [Narodna skupština]. (2009). *Zakon o upravnim sporovima*. (Službeni glasnik RS, br. 111/2009). Paragraf.
https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_upravnim_sporovima.html
- OSCE/ODIHR. (2008). *Priručnik o ljudskim pravima i temeljnim slobodama pripadnika oružanih snaga i uposlenika u oružanim snagama*, Varšava: Ured za demokratske institucije i ljudska prava.
- Pavlović, T. Lj. (1903). *O vojnoj disciplini*. „Dositej Obradović” – štamparija Ace M. Stanojevića.
- Popović, A. (2014). Disciplinska odgovornost državnih službenika u pravu Republike Srbije. U V. Đurđić i M. Lazić (Ur.), *Zbornik radova studenata doktorskih studija prava* (pp. 293–310). Univerzitet u Nišu: Pravni fakultet.
- Pravilo o vojnoj disciplini*. (1950). Ministarstvo narodne odbrane FNRJ.
- Pravilnik o vojnoj disciplini*. (1955). (Službeni vojni list, br.12/55, 19/57, 24/58, 12/59 (prečišćeni tekst) i 17/62).
- Pravilnik o vojnoj disciplini*. (1975). (Službeni vojni list, br. 5/75).
- Pravilnik o vojnoj disciplini*. (1980). (Službeni vojni list, br. 10/80).
- Pravila o vojnoj disciplini*. (1965). (Službeni vojni list, br. 17/65 i 15/70).
- Pravilo o vojnoj disciplini*. (2016). (Službeni vojni list, br. 9/16).
- Stojković, M. (1978). Razvoj odgovornosti za disciplinske presteupe i disciplinska sudovanja u oružanim snagama SFRJ. *Bilten pravne službe*, 1/78.
- Vojna enciklopedija* (knjiga druga). (1971). Beograd: Vojnoizdavački zavod.
- Zakon o službi v slovenski vojski* [Zakon o službi u slovenačkoj vojsci]. (2007). (Uradni list RS, št. 68/07 z dne 30. 7. 2007).
- Zakon o službi u oružanim snagama Republike Hrvatske*. (2015). (Narodne novine, br. 73/2013, 75/2015, 50/2016, 30/2018, 125/2019).

Zakon o službi u oružanim snagama Bosne i Hercegovine. (2005). (Službeni glasnik BiH, br. 88/05, 53/07 – izmjena i dopuna, 59/09 – izmjena i dopuna, 74/10 – dopuna, 42/12 – izmjena i dopuna, 41/16 – izmjena i dopuna).

Zakon za službu vo Armijata na Republika Severna Makedonija [Zakon o službi u Vojsci Republike Severna Makedonija]. (2010). (Služben vesnik na RM, br. 36/10, 132/10 – odluka US, 23/11 – izmena i dopuna, 47/11 – izmena, 148/11 – izmena, 55/12 - izmena, 29/14 – dopuna, 33/15 – dopuna, 193/15 – izmena i dopuna, 71/16 – izmena i dopuna, Služben vesnik na Republika Severna Makedonija, br. 101/19 – dopuna, 275/19 – dopuna, 14/20 – izmena i dopuna).

Zakono o vojsci Crne Gore. (2017). (Sl. list CG, br. 51/2017 i 34/2019).

Zakon o obrambi [Zakon o odbrani]. (1994). (Uradni list RS, št. 82/94, 44/97 – spremembah in dopolnitvah, 87/97 – spremembah in dopolnitvah, 13/98 – odluka, 87/01 – dr. zakon, 47/02 – spremembah in dopolnitvah, 67/02 – popravek zakona, 40/04 – spremembah in dopolnitvah, 103/04, 95/15 – dopolnitvah i 139/20 – spremembah in dopolnitvah).

Aleksandra A. STOJANOVIĆ

Ministry of Defence of the Republic of Serbia,
Military Prosecutor's Office, Department in Niš

DISCIPLINARY RESPONSIBILITY IN THE ARMED FORCES OF THE FORMER REPUBLIC OF YUGOSLAVIA

Summary

The armed forces represent an integrated part of every state and democratic society, and with their service and responsibility within the framework of the execution of defence and national security tasks, they play a fundamental role in preserving the security of the citizens of a country, enabling them basic rights and freedoms, which are guaranteed to them as human rights. Members of the armed forces have a duty to respect all human rights, as well as guaranteed international humanitarian law when performing their duties. However, it is considered that if their rights are guaranteed within the institutions themselves, then the armed forces can base their actions on respecting these rights when performing their operations and tasks (OSCE/ODIHR, 2008, p. 11). The high-quality functioning of the armed forces represents the general interest of society in preserving security. The armed forces function effectively and efficiently, if the members of the armed forces perform tasks and obligations in the prescribed manner, which is why the conscious and complete fulfilment of obligations is a specific responsibility of the members of the armed forces, considering the call, tasks and operations they perform.

Due to its theoretical complexity and interdisciplinarity in order to qualitatively observe, study and analyse, the subject of research requires a multimethodological approach. Proper selection of methods is important for producing high-quality and successful work. In this article, the choice of methods is carefully coordinated with the subject of the research, so that the historical, comparative and dogmatic method is

used, which enables an overview of positive legal solutions regarding the system of disciplinary responsibility, both in ours and in the comparative legislation of the former republics of the SFRY (Republic Serbia, the Republic of Montenegro, the Republic of Croatia, the Republic of Bosnia and Herzegovina, the Republic of Slovenia and the Republic of North Macedonia). This review tries to answer the question of what the state of the system of disciplinary responsibility in terms of its arrangement, advantages and disadvantages is, as well as to point out similarities and differences. The arrangement of responsibility, and therefore disciplinary responsibility, has a long history, which is why the historical-legal method helps in reviewing the adopted regulations and their solutions, whereby many institutes changed over time and showed justification and efficiency or shortcomings, which enables further improvement of the system disciplinary responsibilities.

Keywords: military discipline, disciplinary offense, disciplinary sanctions, JNA